

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Соціально-психологічний факультет

Кафедра психології розвитку та консультування

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ
СТАРШОКЛАСНИКІВ З ПОВНИХ І НЕПОВНИХ СІМЕЙ**

Кваліфікаційна робота

здобувача вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 Психологія

63 (м2) групи

Сидухиної Аліни

Науковий керівник:

Доцент кафедри психології розвитку та
консультування, кандидат філософських наук,
доцент Пирог Ганна Володимирівна

Рекомендована до захисту
рішенням кафедри *психології розвитку
та консультування*

Протокол № ____ від « ____ » _____ 2019 р.

Зав. кафедри _____ Л.П.Журавльова
підпис

Житомир – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ПОВНИХ ТА НЕПОВНИХ СІМЕЙ	6
1.1. Поняття про професійне самовизначення в психології	Ошибка!
Закладка не определена.	
1.2. Фактори професійного самовизначення особистості.....	Ошибка!
Закладка не определена.	
1.3. Вікові особливості старшокласників	
1.4. Професійне самовизначення учнів старшої школи	Ошибка!
Закладка не определена.	
1.5. Сім'я як соціальний феномен	
1.6. Класифікація сімей	
Висновки до розділу 1	7
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ПОВНИХ ТА НЕПОВНИХ СІМЕЙ	8
2.1. Методи дослідження професійного самовизначення старшокласників з повних та неповних сімей.....	Ошибка! Закладка не определена.
2.2.Процедура дослідження професійного самовизначення старшокласників з повних та неповних сімей за методикою ДДО Є.О.Клімова	
2.3.Процедура дослідження професійного самовизначення старшокласників з повних та неповних сімей за методикою А.Є.Голомштока «Карта інтересів» в модифікації Г.Резапкіної	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до розділу 2	8

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ПОВНИХ ТА НЕПОВНИХ СІМЕЙ	9
3.1. Професійне самовизначення старшокласників з повних сімей	9
3.2. Професійне самовизначення старшокласників з неповних сімей ..	12
3.3. Порівняльний аналіз професійного самовизначення старшокласників з повних та неповних сімей.....	16
3.4. Особливості професійних інтересів старшокласників із неповних сімей	19
3.5. Особливості професійних інтересів старшокласників із повних сімей.....	26
3.6. Професійні інтереси старшокласників з повних та неповних сімей	33
Висновки до розділу 3	35
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вибір професії – один з найважливіших виборів, який багато в чому визначає весь життєвий шлях людини, тому питання про наукове розуміння цього процесу набуває все більшого значення та актуальності у сучасній психологічній науці.

Проблема вивчення професійного самовизначення особистості є однією з найважливіших науково-практичних проблем сучасної психології, оскільки проблема вибору професії, уточнення цього вибору час від часу постає протягом трудового життя кожної людини. Крім того, як показують результати експериментальних досліджень психологів сьогодення, багато випускників школи часто обирають професію випадково, опиняючись не в змозі мотивовано обґрунтувати свій вибір.

Самовизначення підростаючого покоління в професії є одним з найважливіших соціально-педагогічних завдань. В даний час, з одного боку, зростає потреба у фахівцях технічного профілю, а з іншого – очевидний явний надлишок ринку праці юристами, економістами, фахівцями інших гуманітарних спеціальностей.

Сучасне суспільство характеризується не тільки оптимальними умовами для вираження людиною своєї індивідуальності та проявів особистісних якостей. XXI століття пред'являє до суспільства жорсткі вимоги – кожен повинен бути мобільним, активним, мати креативне мислення, вибирати оптимальні стратегії, володіти набором компетенцій. При цьому конструктивне вирішення виникаючих проблем передбачає переклад останніх в розряд цілей та завдань. Особистості доводиться вирішувати їх найчастіше самостійно, спираючись на власні знання, компетенції та продуктивний досвід. До того ж в даний час нерідка і кардинальна зміна області професійної діяльності. Тому професійне самовизначення, як особливий тип соціокультурної діяльності, стає основою життя сучасного старшокласника.

Об'єкт дослідження: професійне самовизначення старшокласників.

Предмет дослідження: особливості професійного самовизначення старшокласників з повних та не повних сімей.

Мета дослідження: провести порівняльний аналіз професійного самовизначення старшокласників з повних та не повних сімей.

Гіпотеза: для старшокласників з повних сімей характерні схильності до типу професій «Людина - Техніка», а для старшокласників з неповних сімей – до типу професій «Людина - Людина».

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукову літературу з проблеми професійного самовизначення старшокласників з повних та не повних сімей.
2. Вивчити особливості професійного самовизначення старшокласників з повних та неповних сімей.
3. Емпірично дослідити особливості професійних схильностей та професійних інтересів старшокласників з повних та неповних сімей.
4. Здійснити порівняльний аналіз особливостей професійного самовизначення старшокласників з повних та неповних сімей.

Методологічні та теоретичні основи дослідження: методологічною основою дослідження стали вихідні положення праць зарубіжних та вітчизняних вчених: О.А. Вороніної, Л.І. Божович, Л.С.Виготський, О.Є. Клімова, Таланової С.І., Волкова Б.С. А. Маслоу, А. Ро, К. Роджерс, Д. Сьюпер, Е. Фромм, Д. Фромман, Х. Хекхаузен, Е. Еріксон, Є.П Єрмолаєвої, Л.Б. Шнейдер, Ю.П. Поваренкова, Н.Л. Іванової, М.М. Абдуллаєвої та інших.

Методи та організація дослідження: вибірка складає 60 осіб, учні 10-11 класів з повних та неповних сімей, по 30 осіб відповідно. Для дослідження професійного самовизначення старшокласників з повних сімей та неповних сімей, було використано методику Диференціально-діагностичний опитувальник (ДДО) Є.О.Клімова та методику А.Є.Голомштока «Карта

інтересів» в модифікації Г.Резапкіної; методи математичної статистики (критерій Пірсона); методи кількісного та якісного аналізу отриманих даних.

Надійність та вірогідність отриманих результатів: Дослідження забезпечується репрезентативністю вибірки (60 осіб), застосуванням методів, релевантних меті і завданням дослідження.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження: вивченням проблеми розвитку професійного самовизначення старшокласників займається досить серйозна кількість вчених, проте дослідження професійного самовизначення старшокласників з повних та неповних сімей зустрічаються рідко серед сучасних досліджень. Тому, на нашу думку, дану тему потрібно досліджувати та науково розвивати, оскільки актуальність теми є досить високою, а результати мають досить важливе практичне значення для професійного самовизначення теперішніх та майбутніх поколінь.

Практичне значення: отримані дані в результаті виконання наукової роботи дані що до професійного самовизначення старшокласників з повних та неповних сімей, можуть бути використані психологами, практичними психологами, соціальними педагогами та безпосередньо самими педагогами для оптимізації та ефективності професійного самовизначення старшокласників.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ПОВНИХ ТА НЕПОВНИХ СІМЕЙ

Висновки до розділу 1

Робота над першим розділом магістерської роботи дозволила розкрити теоретичну базу проблеми професійного самовизначення старшокласників з повних та неповних сімей.

Розглянуто основні погляди на професійне самовизначення та фактори його формування, окреслені психологічні особливості старшого шкільного віку, описана класифікація сімей. Розкриті головні поняття наукової роботи (самовизначення, професійне самовизначення, старший підлітковий вік, сім'я) дозволять ефективно спланувати дослідження.

Для теоретичного аналізу в науковій роботі використано праці О.А. Вороніної, І.В. Л.І. Божович, Л.С.Виготського, О.Є. Клімова, С.І.Таланової, Б.С.Волкова, А. Маслоу, А. Ро, К. Роджерс, Д. Сьюпер, Е.Фромма, Д. Фромман, Х. Хекхаузена, Е. Еріксона та інших.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ПОВНИХ ТА НЕПОВНИХ СІМЕЙ

Висновки до розділу 2

В другому розділі магістерської роботи описані використані методи та процедура проведення дослідження професійного самовизначення старшокласників з повних та неповних сімей.

Для дослідження професійного самовизначення старшокласників з повних та неповних сімей, ми використали методику Диференціально-діагностичний опитувальник (ДДО Є.О.Клімова та методику Є.Голомштока «Карта інтересів» в модифікації Г.Резапкіної.

Таким чином використавши відносно простий інструментарій нам вдалося визначити типи професій які обирають старшокласники з повних та неповних сімей а також їхні професійні інтереси.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ПОВНИХ ТА НЕПОВНИХ СІМЕЙ

3.1. Професійне самовизначення старшокласників з повних сімей

Аналізуючи отримані дані за методикою ДДО Є.Клімова, ми отримали наступні результати:

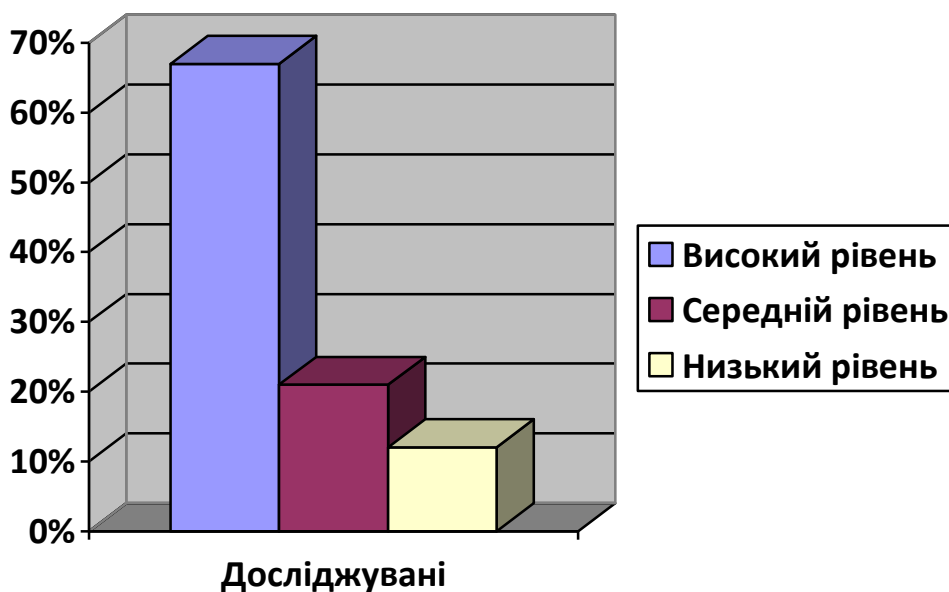

Рис.3.1. Схильності старшокласників з повних сімей до типу професій «Людина – Техніка» (за методикою ДДО)

Старшокласники за типом професії Людина – Техніка в кількості 19 осіб (67% досліджуваних) виявили високий рівень вираженості інтересу до професій даного типу, 7 (21%) досліджуваних – середній рівень вираженості інтересу до професій даного типу та 4 особи (12%) виявляють низький рівень інтересу.

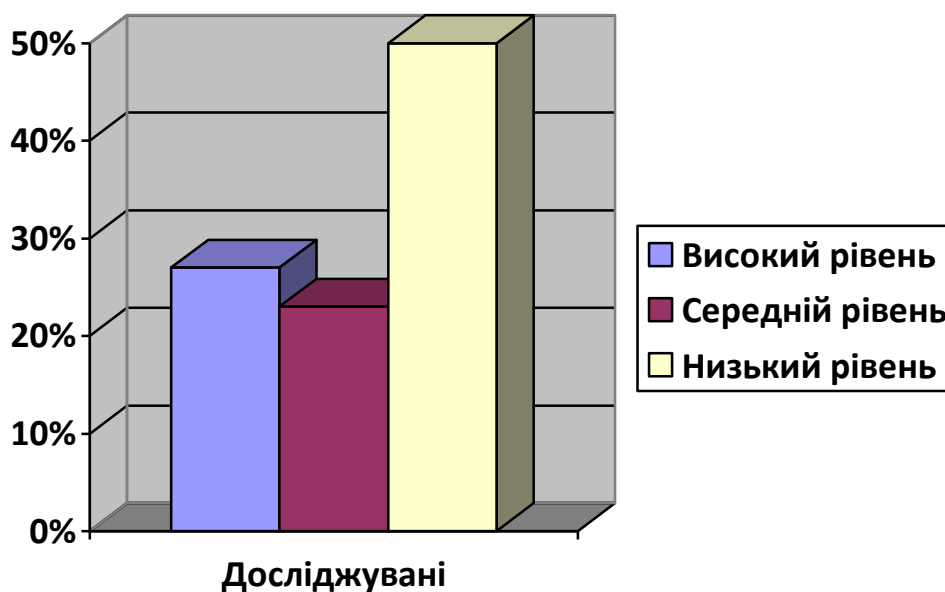

Рис.3.1.2.Графічне представлення отриманих результатів старшокласників з повних сімей, за типом професії Людина -Людина

Старшокласники за типом професії Людина – Людина в кількості 8 осіб (27% досліджуваних) виявили високий рівень вираженості інтересу до професій даного типу, 6 (23%) досліджуваних – середній рівень вираженості інтересу до професій даного типу та 15 осіб (50%) виявляють низький рівень інтересу.

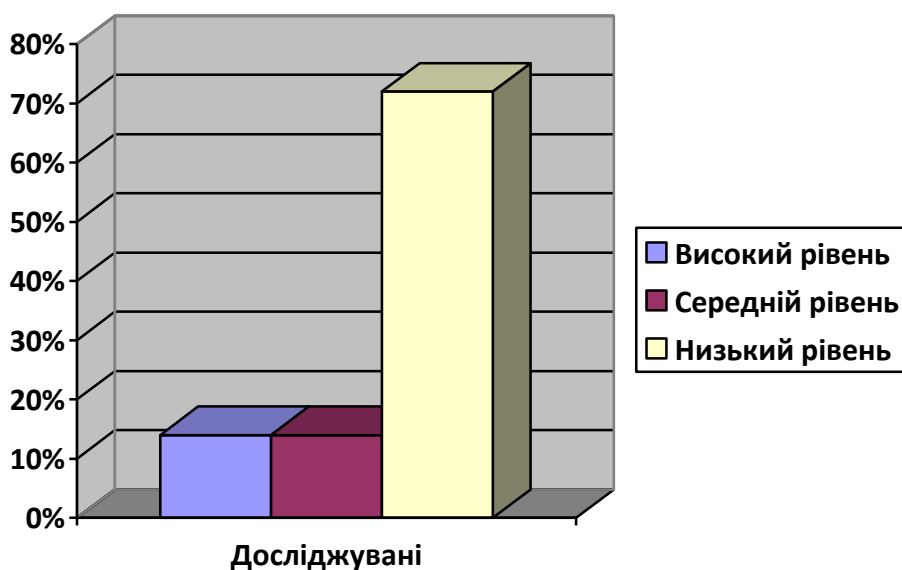

Рис.3.1.3.Графічне представлення отриманих результатів старшокласників з повних сімей, за типом професії Людина - Природа

Старшокласники за типом професії Людина – Природа в кількості 4 осіб (14% досліджуваних) виявили високий рівень вираженості інтересу до професій даного типу, 4 (14 %) досліджуваних – середній рівень вираженості інтересу до професій даного типу та 22 особи (72%) виявляють низький рівень інтересу.

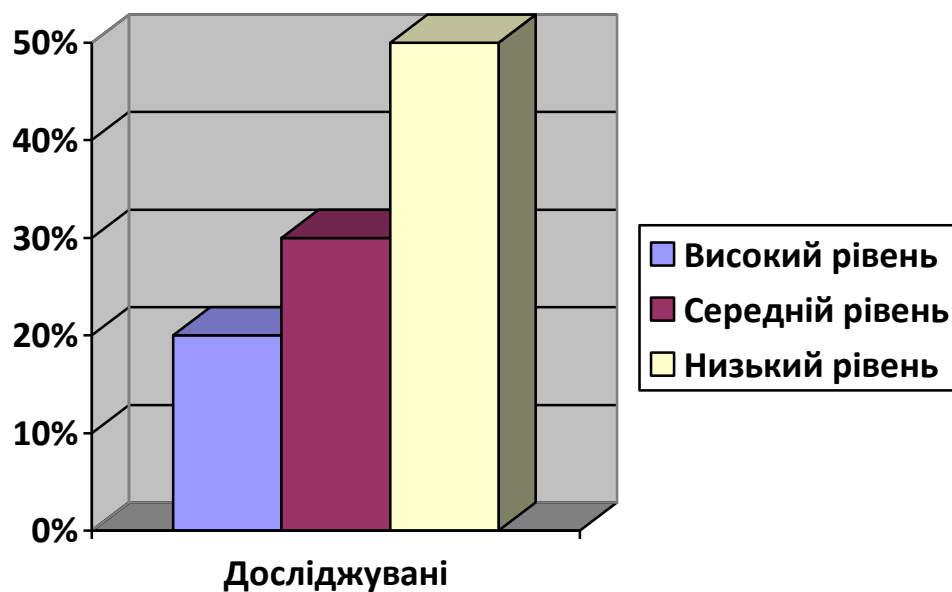

Рис.3.1.4.Графічне представлення отриманих результатів старшокласників з повних сімей, за типом професії Людина – Художній образ

Старшокласники за типом професії Людина – Художній образ в кількості 6 осіб (20% досліджуваних) виявили високий рівень вираженості інтересу до професій даного типу, 9 (30%) досліджуваних – середній рівень вираженості інтересу до професій даного типу та 15 осіб (50%) виявляють низький рівень інтересу.

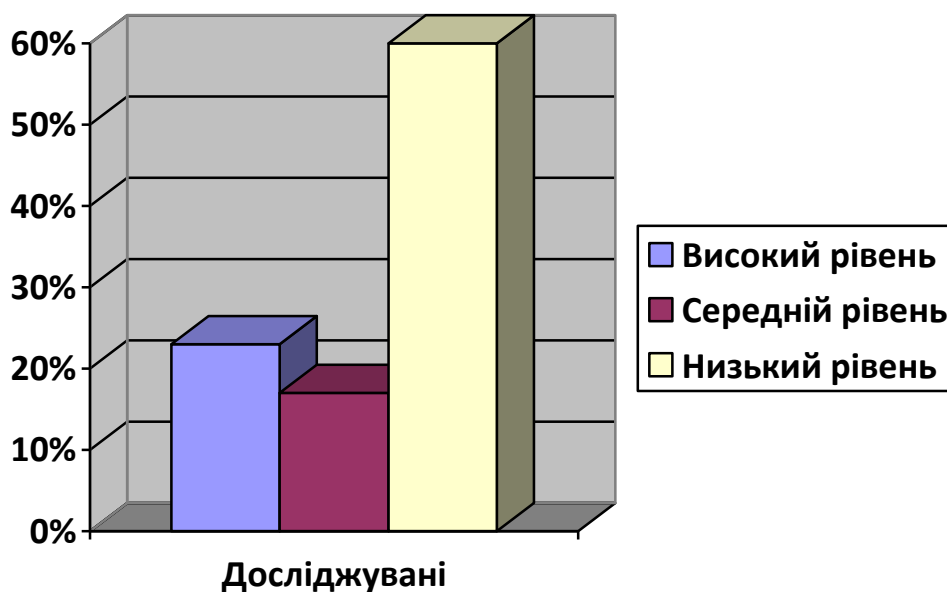

Рис.3.1.5.Графічне представлення отриманих результатів старшокласників з повних сімей, за типом професії Людина – Знакова система

Старшокласники за типом професії Людина – Знакова система в кількості 7 осіб (23% досліджуваних) виявили високий рівень вираженості інтересу до професій даного типу, 5 (17%) досліджуваних – середній рівень вираженості інтересу до професій даного типу та 18 осіб (60%) виявляють низький рівень інтересу.

Таким чином, ми виявили що старшокласники, які виховуються в повних сім'ях зорієнтовані на вибір професії за типом Людина – Техніка.

3.2. Професійне самовизначення старшокласників з неповних сімей

Аналізуючи отримані дані старшокласників, які виховуються в неповних сім'ях, за методикою ДДО Є.Клімова, ми отримали наступні результати:

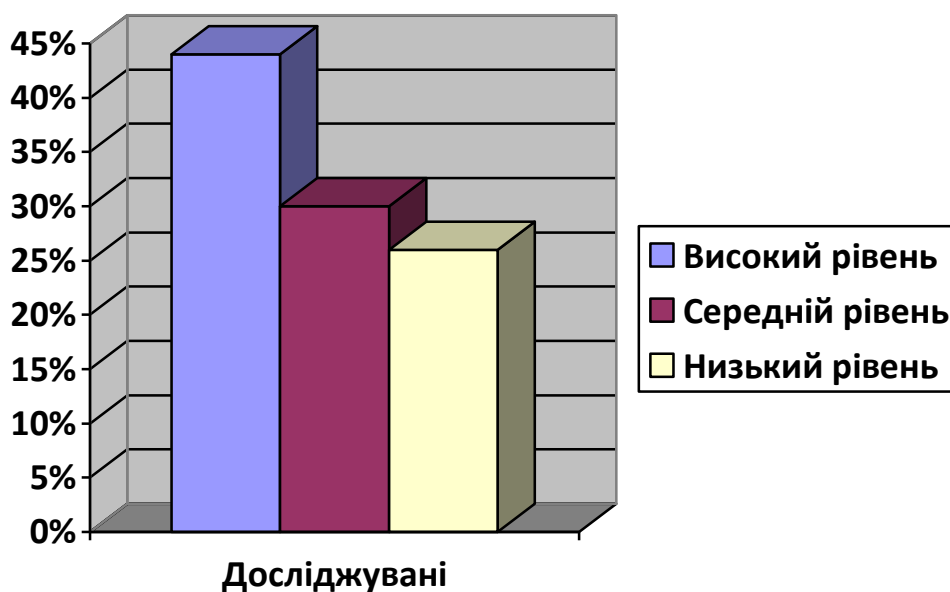

Рис.3.2.1.Графічне представлення отриманих результатів старшокласників з не повних сімей, за типом професії Людина -Техніка

Старшокласники за типом професії Людина – Техніка в кількості 13 осіб (44% досліджуваних) виявили високий рівень вираженості інтересу до професій даного типу, 9 (30%) досліджуваних – середній рівень вираженості інтересу до професій даного типу та 8 осіб (26%) виявляють низький рівень інтересу.

Предметом праці для представників професій Л-Т є: технічні об'єкти, матеріали та види енергії.

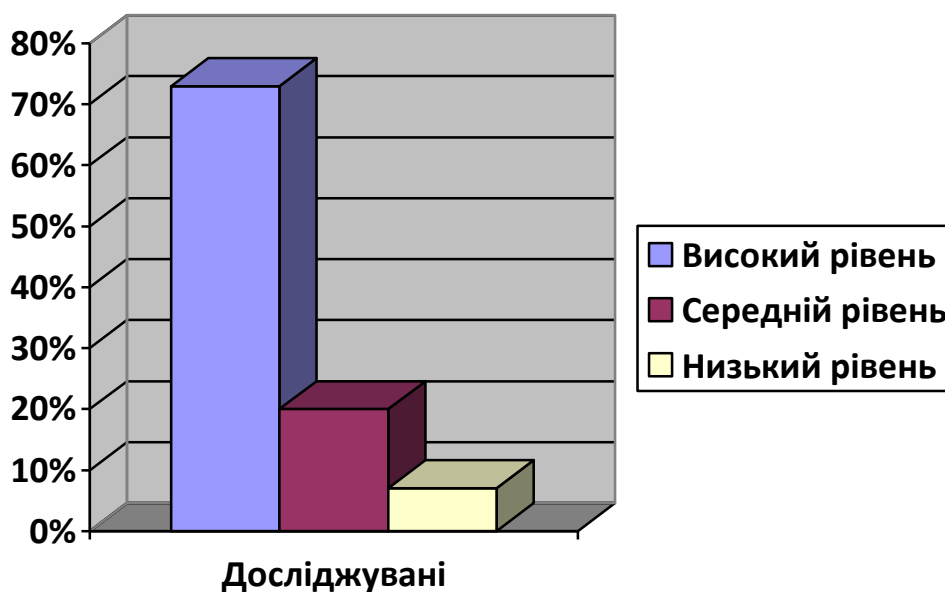

Рис.3.2.2.Графічне представлення отриманих результатів старшокласників з не повних сімей, за типом професії Людина -Людина

Старшокласники за типом професії Людина – Людина в кількості 22 особи (73% досліджуваних) виявили високий рівень вираженості інтересу до професій даного типу, 6 (20%) досліджуваних – середній рівень вираженості інтересу до професій даного типу та 2 особи (7%) виявляють низький рівень інтересу.

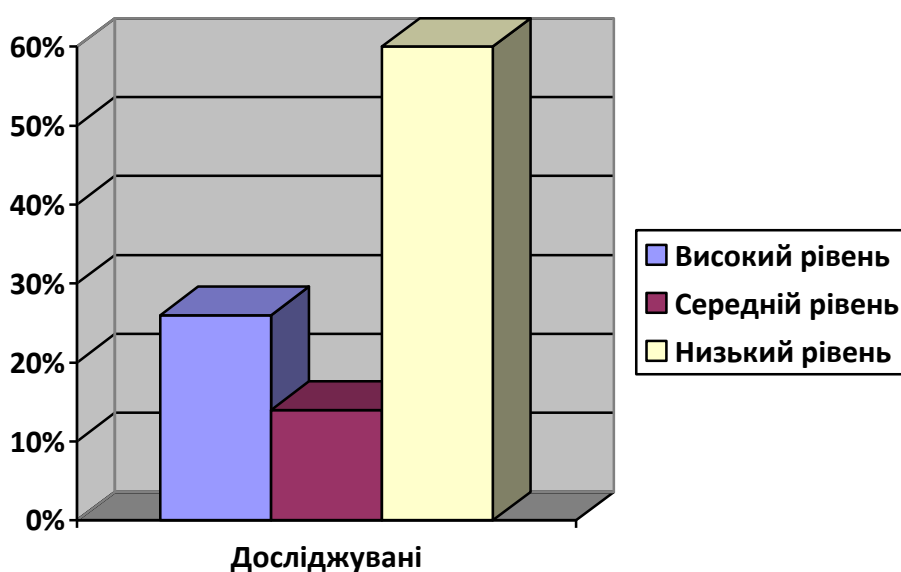

Рис.3.2.3.Графічне представлення отриманих результатів старшокласників з не повних сімей, за типом професії Людина - Природа

Старшокласники за типом професії Людина – Природа в кількості 8 осіб (26% досліджуваних) виявили високий рівень вираженості інтересу до професій даного типу, 4 (14 %) досліджуваних – середній рівень вираженості інтересу до професій даного типу та 18 осіб (60%) виявляють низький рівень інтересу.

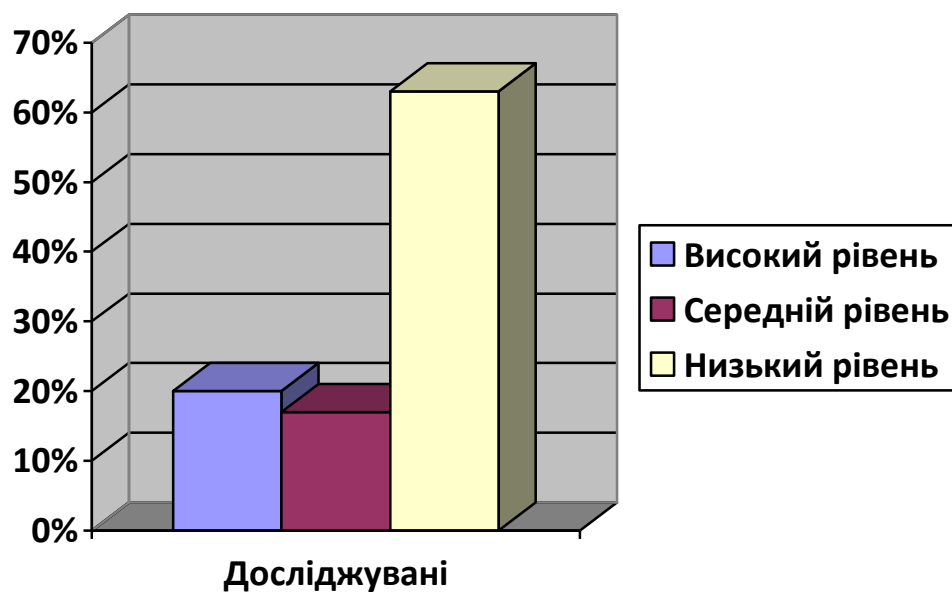

Рис.3.2.4.Графічне представлення отриманих результатів старшокласників з не повних сімей, за типом професії Людина – Художній образ

Старшокласники за типом професії Людина – Художній образ в кількості 6 осіб (20% досліджуваних) виявили високий рівень вираженості інтересу до професій даного типу, 5 (17%) досліджуваних – середній рівень вираженості інтересу до професій даного типу та 19 осіб (63%) виявляють низький рівень інтересу.

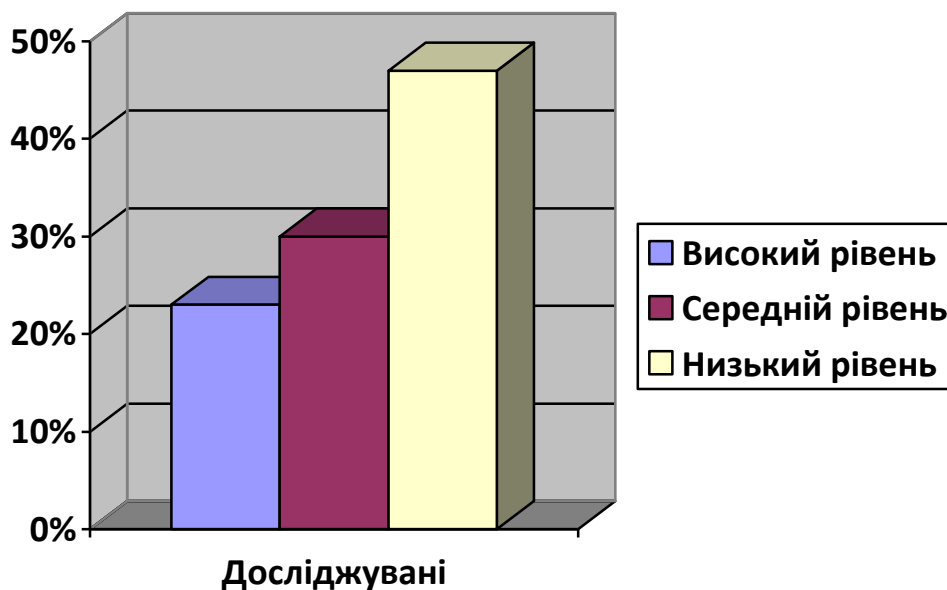

Рис.3.2.5.Графічне представлення отриманих результатів старшокласників з не повних сімей, за типом професії Людина – Знакова система

Старшокласники за типом професії Людина – Знакова система в кількості 7 осіб (23% досліджуваних) виявили високий рівень вираженості інтересу до професій даного типу, 9 (30%) досліджуваних – середній рівень вираженості інтересу до професій даного типу та 14 осіб (47%) виявляють низький рівень інтересу.

Таким чином, ми виявили що старшокласники, які виховуються в не повних сім'ях зорієнтовані на вибір професії за типом Людина – Людина.

3.3. Порівняльний аналіз професійного самовизначення старшокласників з повних та неповних сімей

Аналізуючи отримані дані професійного самовизначення старшокласників з повних та не повних сімей за методикою Д.Д.О. Є.Клімова, ми отримали наступні результати:

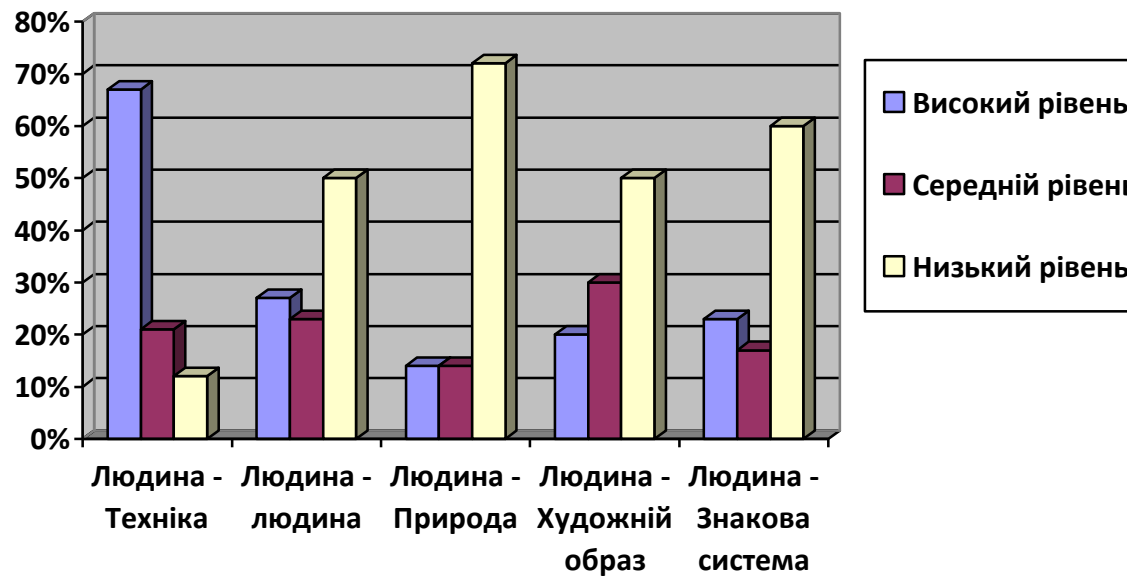

Рис.3.3.1. Графічне представлення результатів професійного самовизначення старшокласників з повних сімей

Найвищий показник старшокласники з повних сімей надали професії типу «Людина -Техніка» 65% досліджуваних відзначили даний тип професії на високому рівні. На другому місці старшокласники розмістили тип професій «Людина - Людина», на третьому «Людина – Знакова система», на четвертому «Людина – Художній образ», та на п'ятому «Людина - Природа».

Професії типу «Людина -Природа» старшокласники з повних сімей відзначили найменш актуальними для них, про що свідчать отримані показники 70% досліджуваних виявили низький рівень інтересу до професій даного типу.

Отже професійне самовизначення старшокласників з повних сімей базується на професіях тилу «Людина - Техніка».

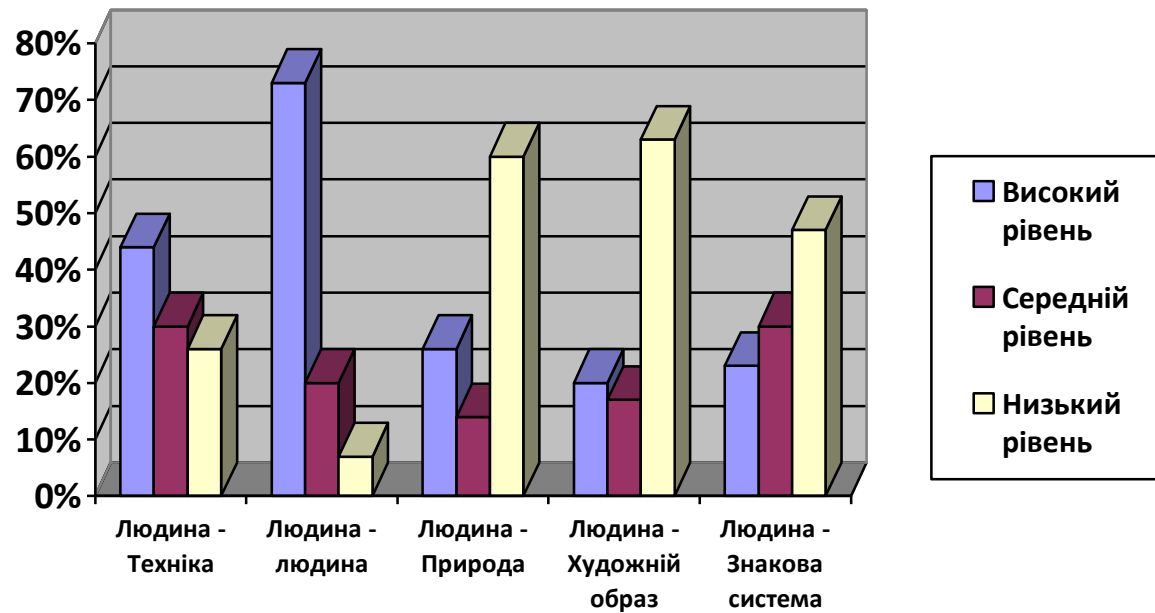

Рис.3.3.2. Графічне представлення результатів професійного самовизначення старшокласників з неповних сімей

Найвищий показник старшокласники з неповних сімей надали професії типу «Людина - Людина» 75% досліджуваних відзначили даний тип професії на високому рівні. На другому місці старшокласники розмістили тип професій «Людина - Техніка», на третьому «Людина – Природа», на четвертому «Людина – Знакова система», та на п'ятому «Людина – Художній образ».

Професії типу «Людина - Художній образ» старшокласники з повних сімей відзначили найменш актуальними для них, про що свідчать отримані показники 65% досліджуваних виявили низький рівень інтересу до професій даного типу.

Отже професійне самовизначення старшокласників з неповних сімей базується на професіях тилу «Людина - Людина», а старшокласників з повних сімей «Людина – Техніка».

3.4. Особливості професійних інтересів старшокласників із неповних сімей

Аналізуючи отримані дані старшокласників з повних сімей, за методикою А.Голомштока «Карта інтересів», ми отримали наступні результати:

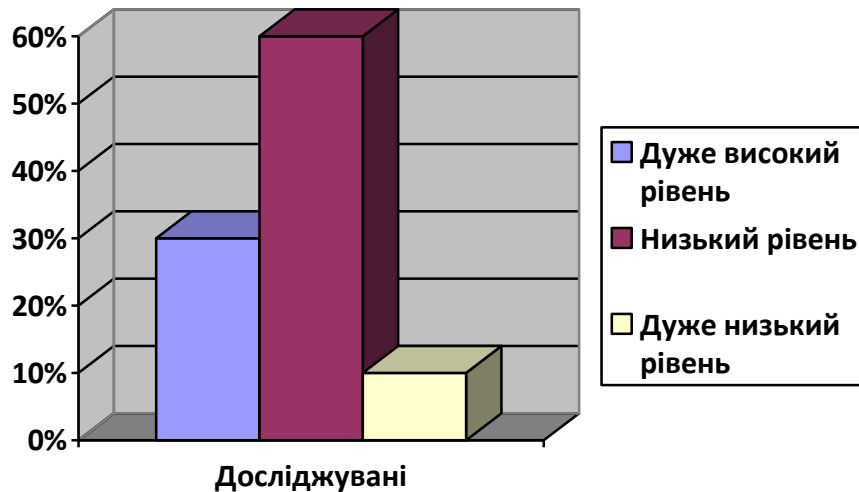

Рис.3.4.1. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Фізика та математика» старшокласників з неповних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Фізика та математика», в кількості 9 осіб (30%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 18 осіб (60%) виявили низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери та 3 досліджуваних (10%) відкидають дану професійну сферу з кола власних професійних інтересів.

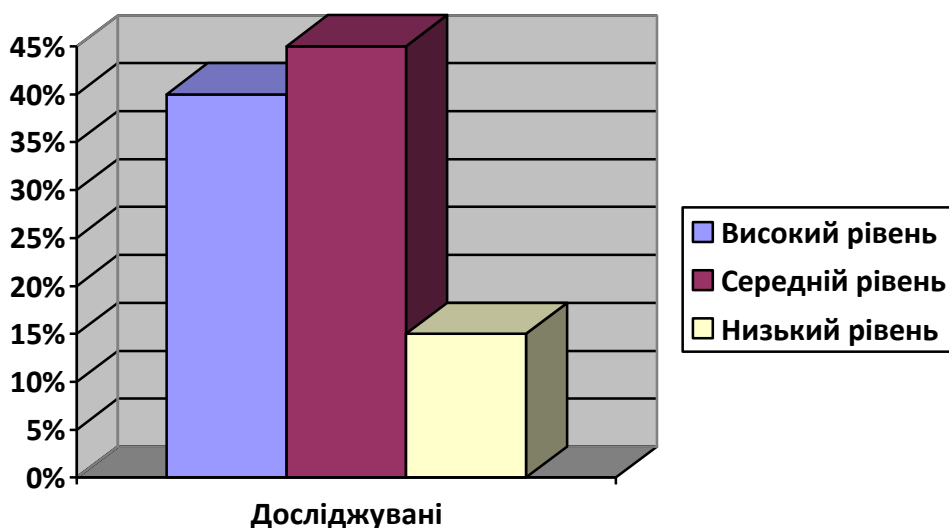

Рис.3.4.2. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Хімія та біологія» старшокласників з неповних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Хімія та біологія», в кількості 12 осіб (40%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 14 осіб (45%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, та 4 особи (15%) низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

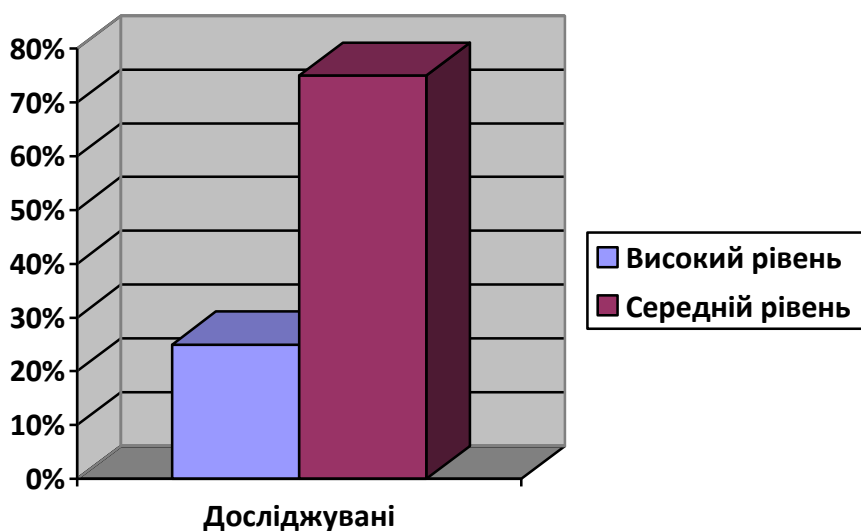

Рис.3.4.3. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Радіотехніка та електроніка» старшокласників з неповних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Радіотехніка та електроніка», в кількості 8 осіб (25%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 22 особи (75%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

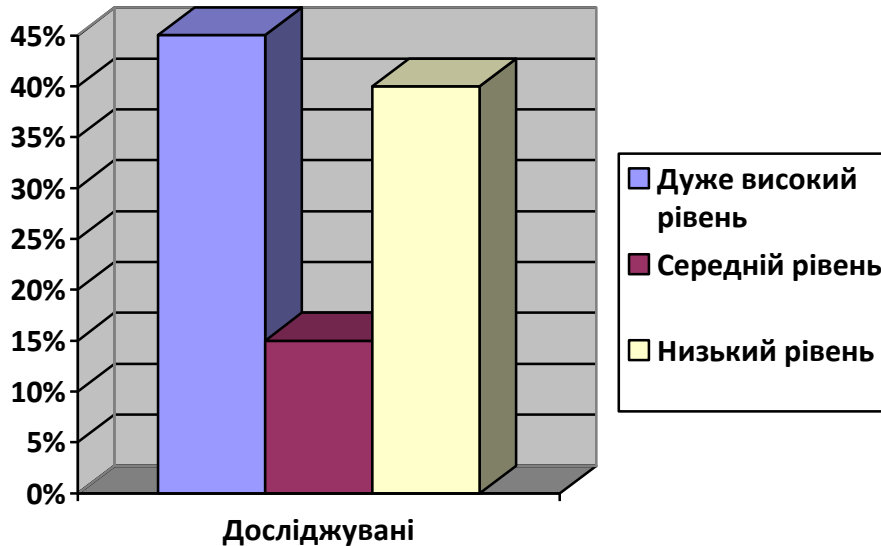

Рис.3.4.4. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Механіка та конструювання» старшокласників з неповних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Механіка та конструювання», в кількості 14 осіб (45%) виявили дуже високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 4 особи (15%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, та 12 осіб (40%) низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

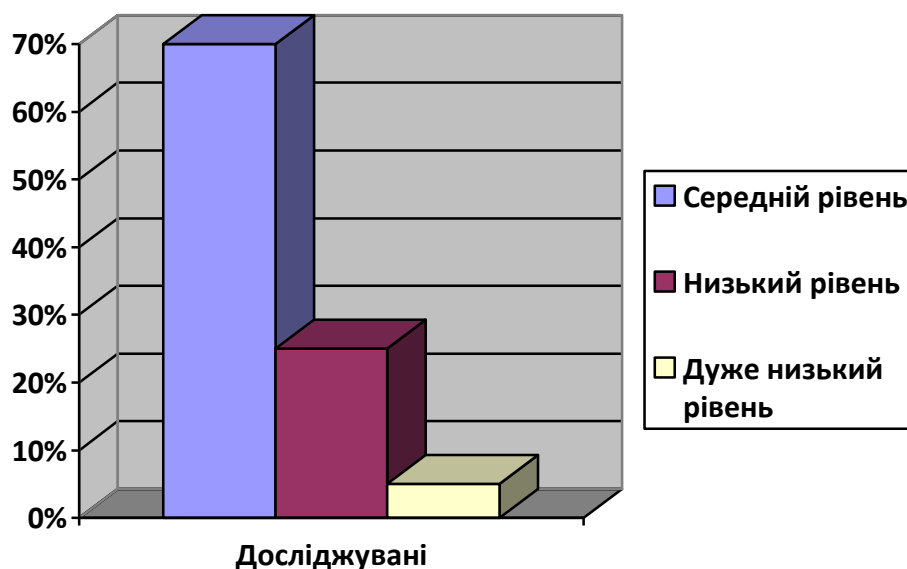

Рис.3.4.5. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Географія та геологія» старшокласників з неповних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Географія та геологія», в кількості 20 осіб (70%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної сфери, 8 осіб (25%) виявили низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, та 2 особи (5%) дуже низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

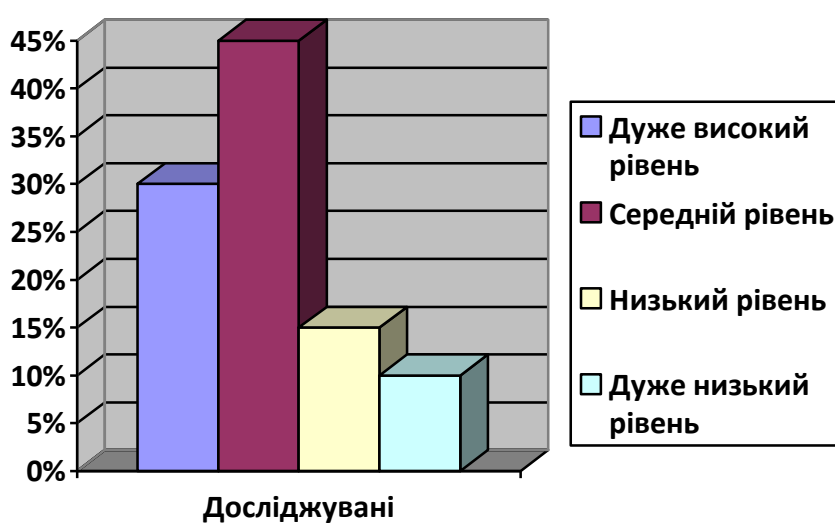

Рис.3.4.6. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Література та мистецтво» старшокласників з неповних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Література та мистецтво», в кількості 9 осіб (30%) виявили дуже високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 14 осіб (45%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, 4 особи (15%) низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, та 3 особи (10%) дуже низький рівень вираженості професійного інтересу.

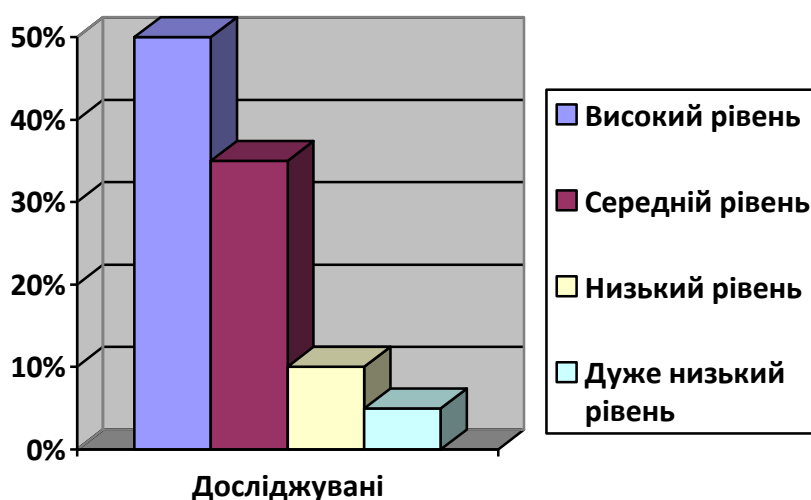

Рис.3.4.7. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Історія та політика» старшокласників з неповних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Історія та політика», в кількості 15 осіб (50%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 10 осіб (35%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, 3 особи (10%) низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, та 2 особи (5%) дуже низький рівень вираженості професійного інтересу.

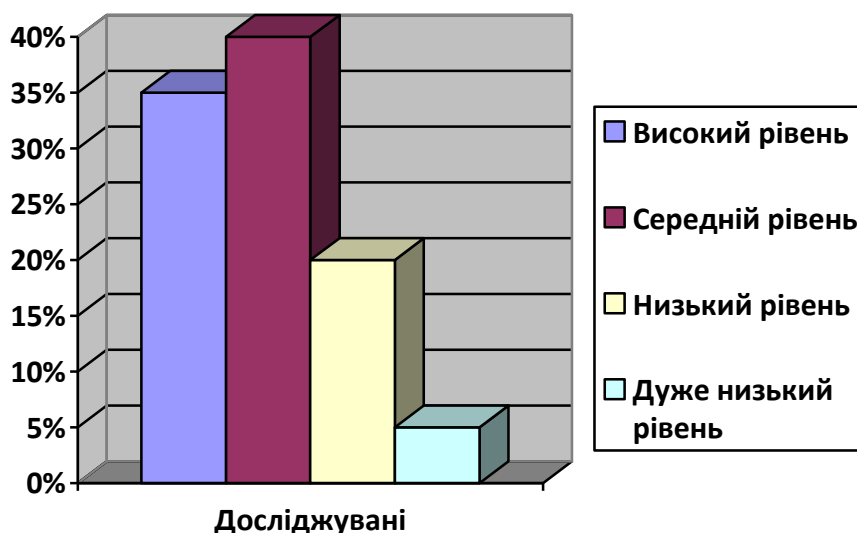

Рис.3.4.8. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Педагогіка та медицина» старшокласників з неповних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Педагогіка та медицина», в кількості 11 осіб (35%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 12 осіб (40%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, 7 осіб (20%) низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, та 2 особи (5%) дуже низький рівень вираженості професійного інтересу.

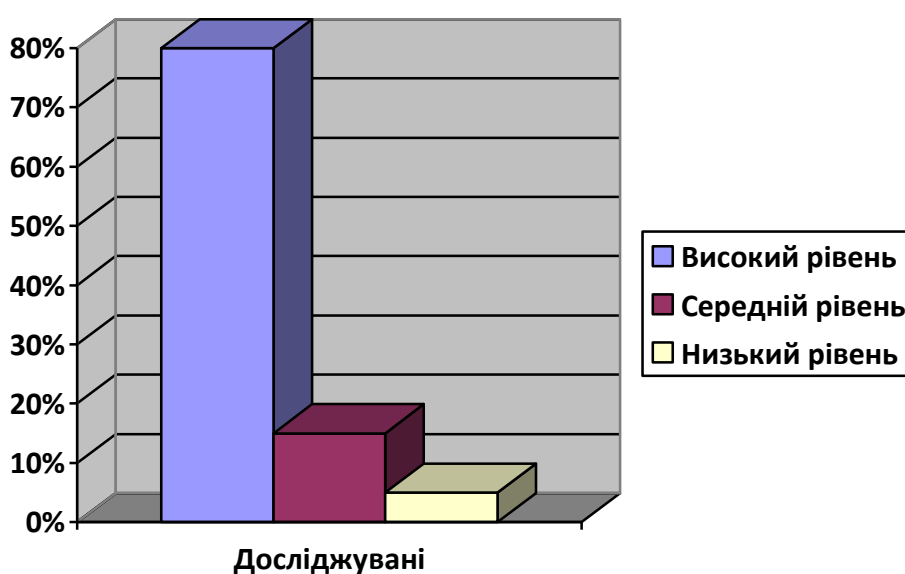

Рис.3.4.9. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Підприємництво та домоводство» старшокласників з неповних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Підприємництво та домоводство», в кількості 24 особи (80%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 4 особи (15%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, 2 особи (5%) низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

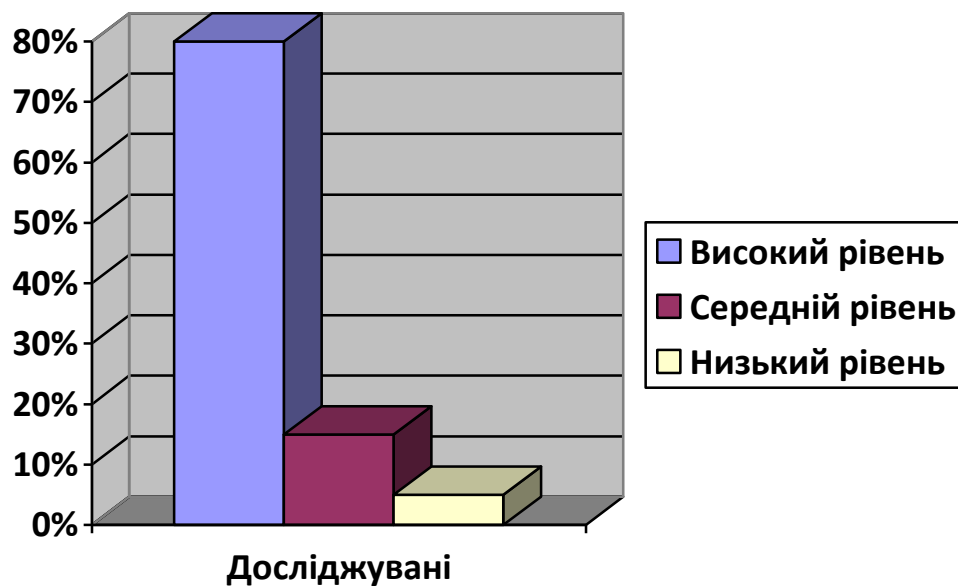

Рис.3.4.10. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Спорт та військова справа» старшокласників з неповних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Спорт та військова справа», в кількості 24 особи (80%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 4 особи (15%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, 2 особи (5%) низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

Таким чином, старшокласникам з неповних сімей характерним є коло професійних інтересів «Підприємництво та домоводство», «Спорт та військова справа».

3.5. Особливості професійних інтересів старшокласників із повних сімей

Аналізуючи отримані дані старшокласників з повних сімей, за методикою А.Голомштока «Карта інтересів», ми отримали наступні результати:

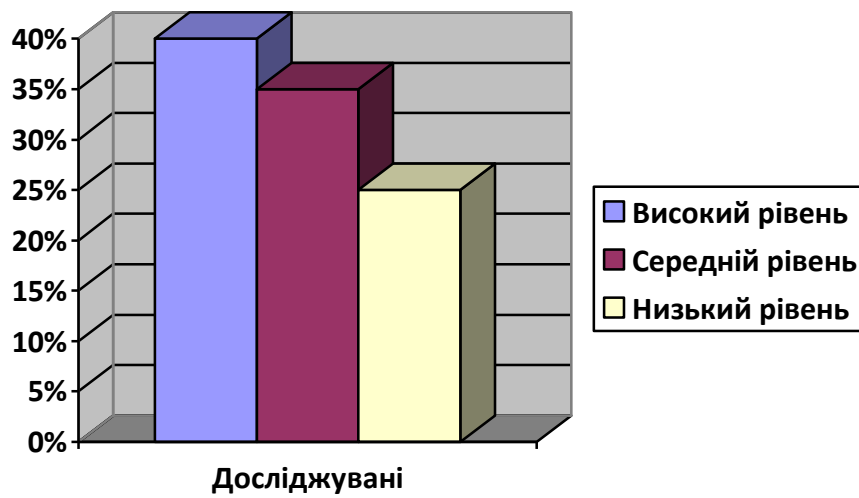

Рис.3.5.1. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Фізика та математика» старшокласників з повних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Фізика та математика», в кількості 12 осіб (40%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 10 осіб (35%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери та 8 досліджуваних (25%) відкидають дану професійну сферу з кола власних професійних інтересів.

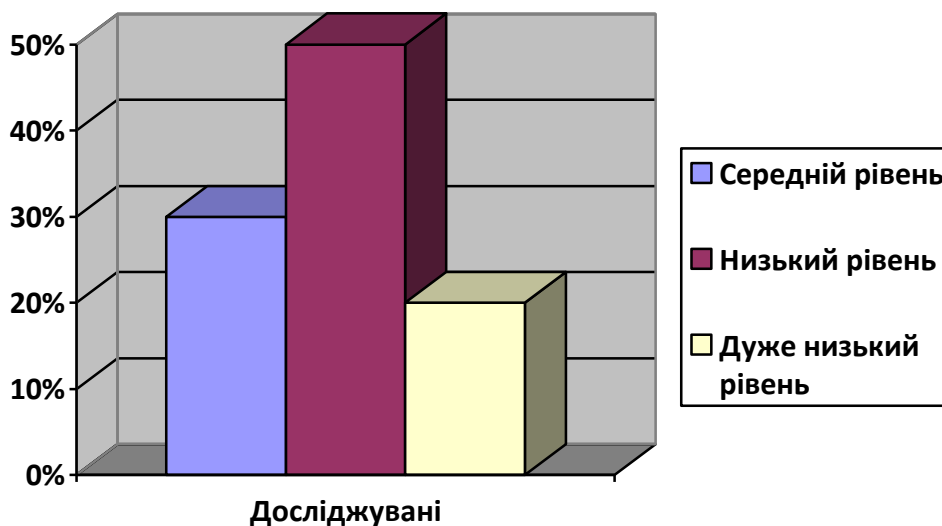

Рис.3.4.2. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Хімія та біологія» старшокласників з повних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Хімія та біологія», в кількості 9 осіб (30%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної сфери, 15 осіб (50%) виявили низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, та 6 осіб (20%) низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

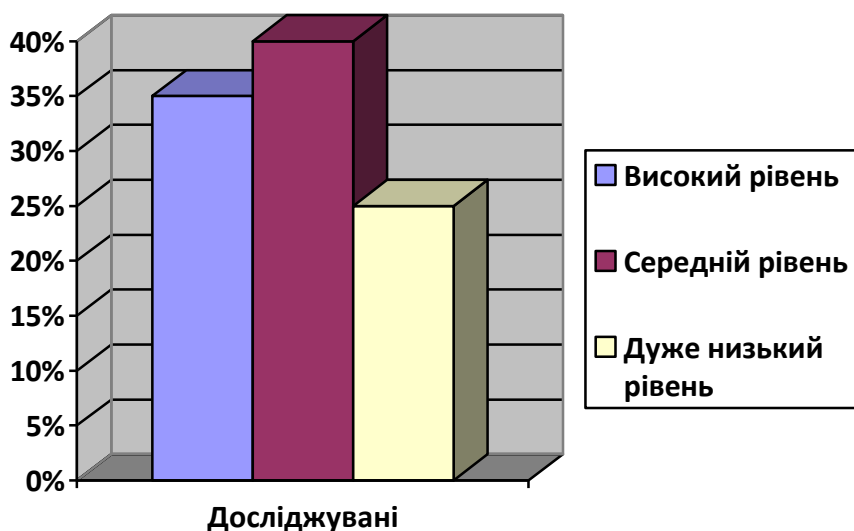

Рис.3.5.3. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Радіотехніка та електроніка» старшокласників з повних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Радіотехніка та електроніка», в кількості 10 осіб (35%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 12 осіб (40%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, та 8 осіб (25%) дуже низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

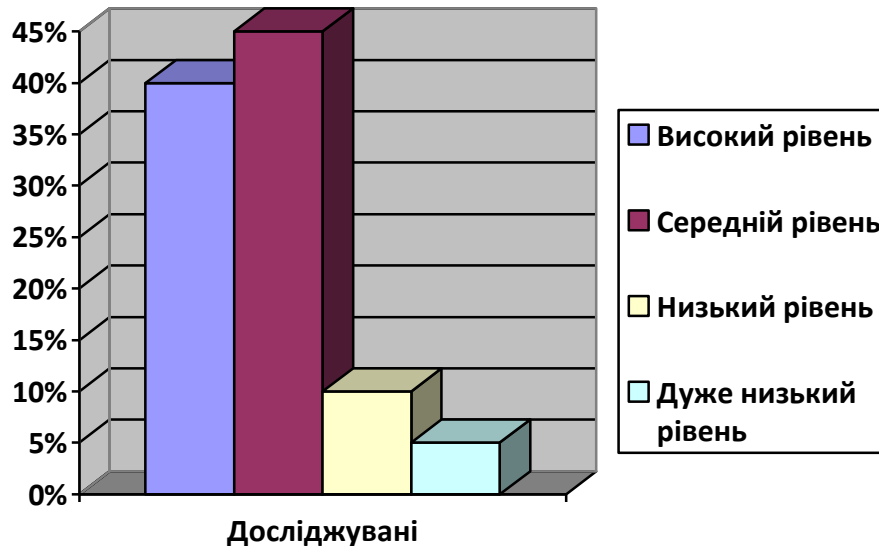

Рис.3.4.4. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Механіка та конструювання» старшокласників з повних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Механіка та конструювання», в кількості 12 осіб (40%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 13 осіб (45%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, та 3 особи (10%) низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери та 2 особи (5%) дуже низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

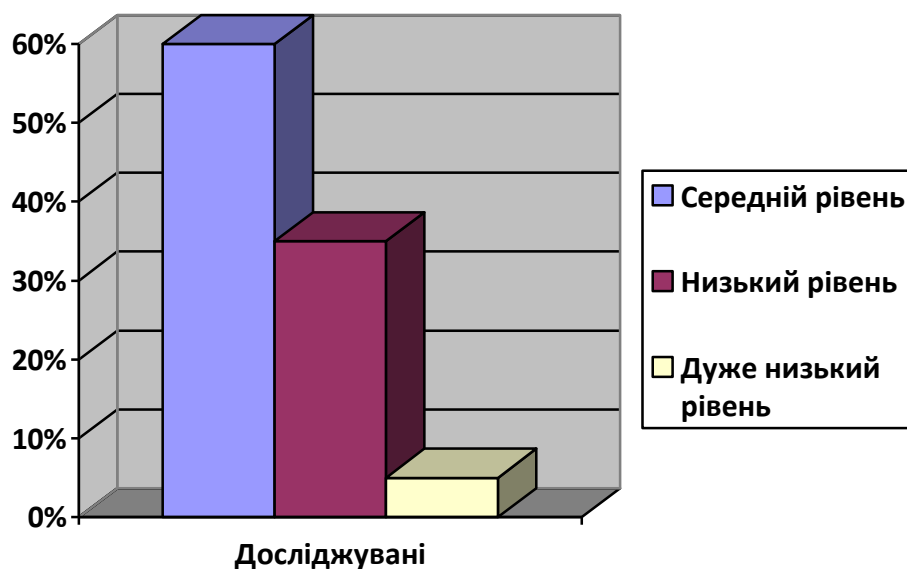

Рис.3.4.5. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Географія та геологія» старшокласників з повних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Географія та геологія», в кількості 18 осіб (60%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної сфери, 10 осіб (35%) виявили низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, та 2 особи (5%) дуже низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

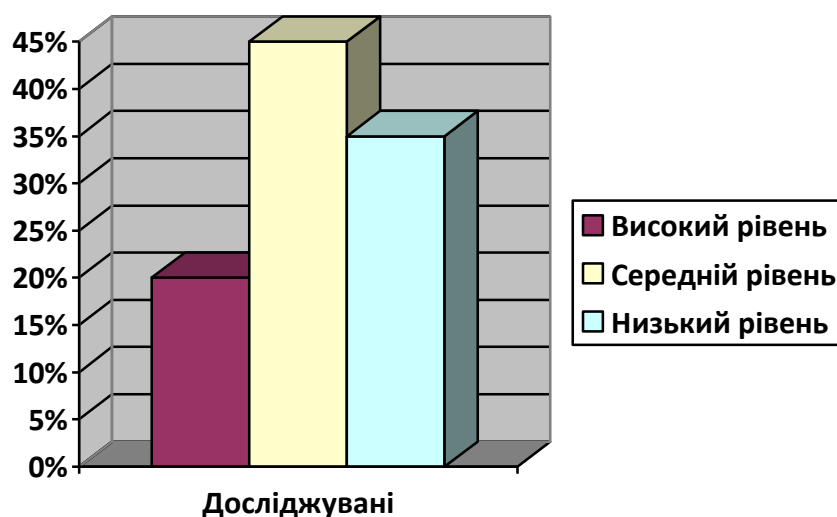

Рис.3.4.6. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Література та мистецтво» старшокласників з повних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Література та мистецтво», в кількості 6 осіб (20%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 14 осіб (45%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, 10 осіб (35%) низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

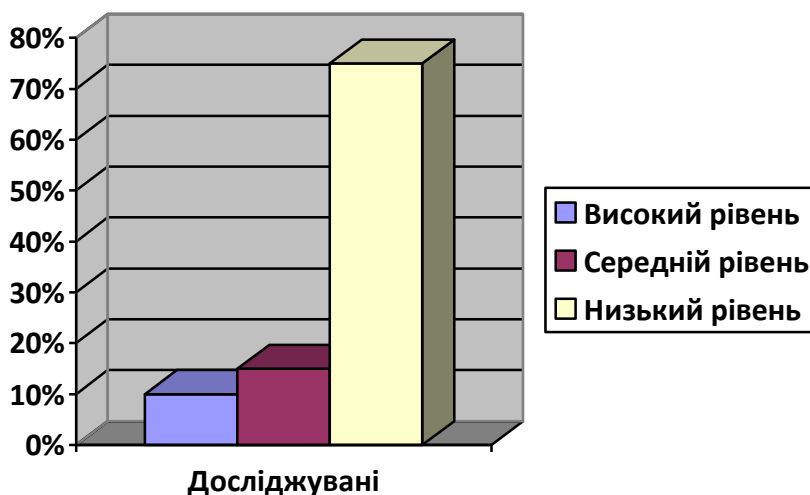

Рис.3.4.7. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Історія та політика» старшокласників з повних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Історія та політика», в кількості 3 особи (10%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 5 осіб (15%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, 22 особи (75%) низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

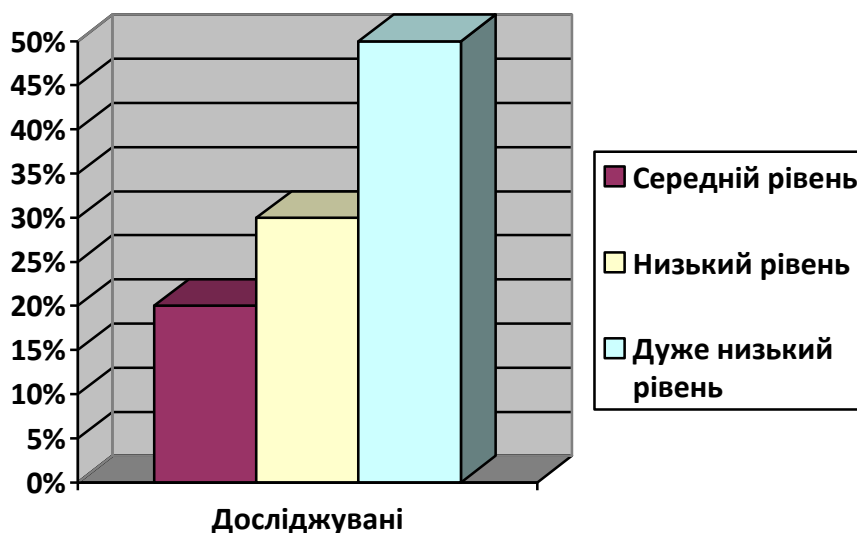

Рис.3.4.8. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Педагогіка та медицина» старшокласників з повних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Педагогіка та медицина», в кількості 6 осіб (20%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної сфери, 9 осіб (30%) виявили низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, 15 осіб (50%) дуже низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, та 2 особи (5%).

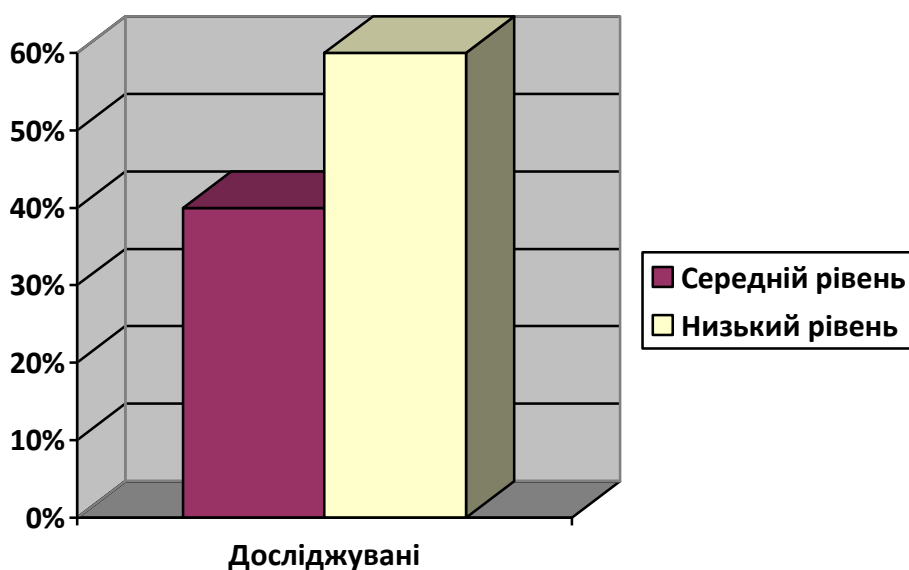

Рис.3.4.9. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Підприємництво та домогосподарство» старшокласників з повних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Підприємництво та домоводство», в кількості 12 осіб (40%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної сфери, 18 осіб (60%) виявили низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

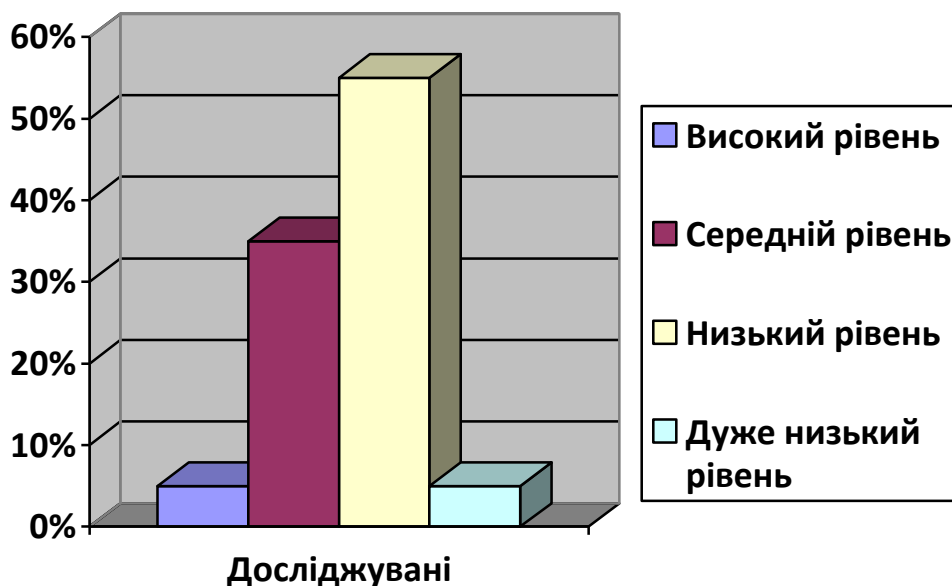

Рис.3.4.10. Графічне представлення професійної сфери інтересів «Спорт та військова справа» старшокласників з повних сімей

Старшокласники за професійною сферою «Спорт та військова справа», в кількості 2 особи (5%) виявили високий рівень вираженості інтересу до даної сфери, 10 осіб (35%) виявили середній рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, 16 осіб (55%) низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери, та 2 особи (5%) дуже низький рівень вираженості інтересу до даної професійної сфери.

Таким чином, старшокласникам з повних сімей характерним є коло професійних інтересів «Механіка та конструювання», «Фізика та математика», «Радіотехніка та електроніка».

3.6. Професійні інтереси старшокласників з повних та неповних сімей

Аналізуючи професійні інтереси старшокласників з повних сімей, ми отримали наступні результати:

Графічне представлення сфери професійних інтересів старшокласників з неповних сімей

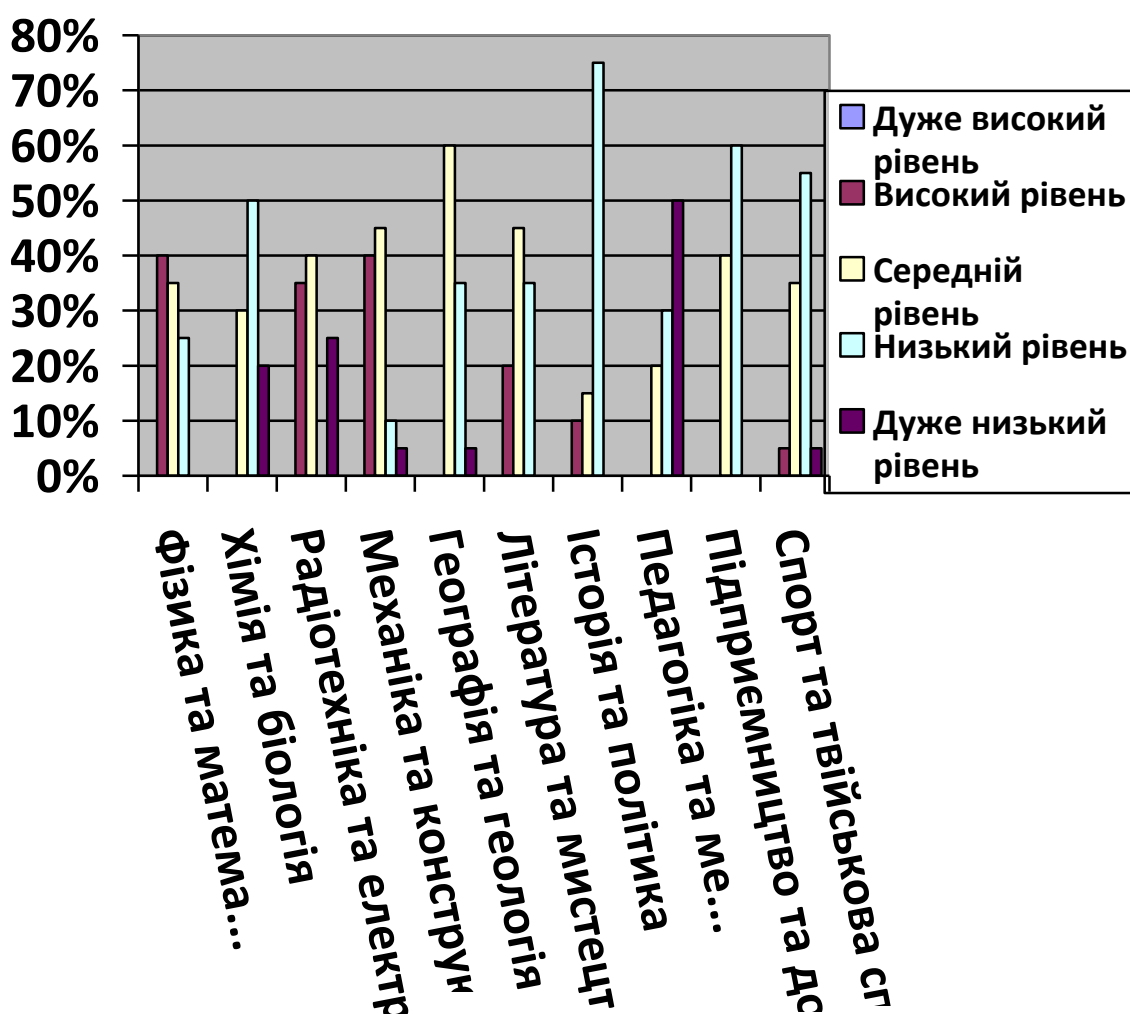

Рис.3.5.1. Графічне представлення професійних інтересів старшокласників з повних сімей

Старшокласникам з повних сімей характерним є коло професійних інтересів «Механіка та конструювання», «Фізика та математика», «Радіотехніка та електроніка».

Найменш вираженими є професійні інтереси пов'язані з педагогікою та медициною, історією та політикою, підприємництвом та домашнім господарством, спортом та військовою справою.

Старшокласники з повних сімей віддають перевагу професійним інтересам, що базуються на «точних науках».

Обрані професійні інтереси старшокласників з повних сімей, відповідають сучасному науковому та технічному прогресу.

Графічне представлення сфери професійних інтересів старшокласників з неповних сімей

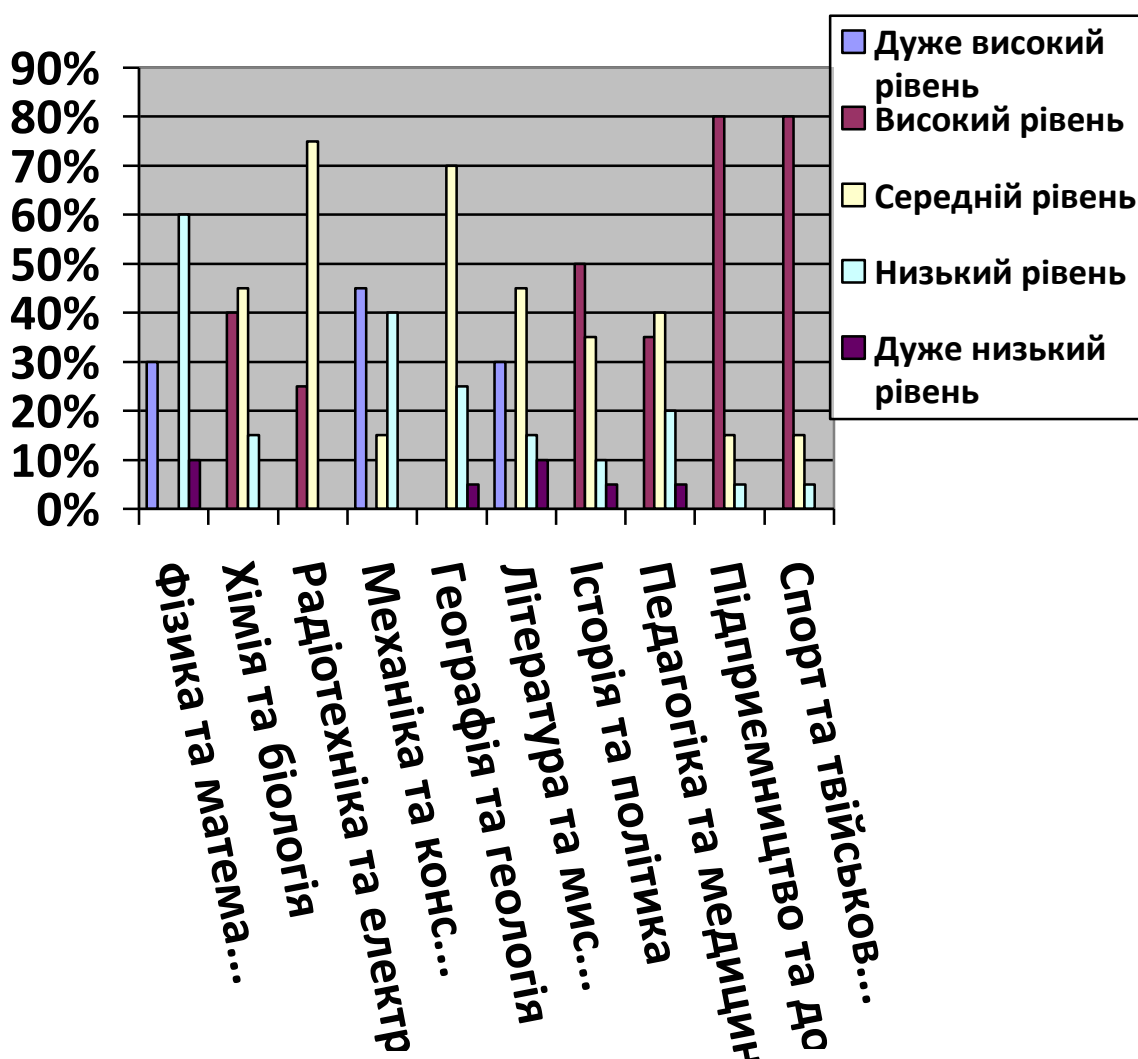

Рис.3.5.2. Графічне представлення професійних інтересів старшокласників з неповних сімей

Старшокласникам з неповних сімей характерним є коло професійних інтересів «Підприємництво та домашнєвство», «Спорт та військова справа».

Обрані професійні інтереси старшокласників з неповних сімей, характеризуються безпосереднім спілкуванням з оточуючими.

Можемо зробити висновок, що старшокласники з неповних сімей виявляють професійні інтереси соціального типу, що може бути пов'язано з прагненням розширити соціальні контакти та побудувати нові соціальні відносини, які відрізнятимуться від тих що були присутні в їх сім'ях.

Старшокласники з повних сімей віддають перевагу професійним інтересам, що базуються на «точних науках».

Обрані професійні інтереси старшокласників з повних сімей, відповідають сучасному науковому та технічному прогресу.

Висновки до розділу 3

В третьому розділі здійснений кількісний та якісний аналіз отриманих даних (за двома методиками), використано методи математичної статистики.

В результаті проведеного дослідження ми отримали наступні результати:

- Старшокласникам з повних сімей характерним є коло професійних інтересів «Механіка та конструювання», «Фізика та математика», «Радіотехніка та електроніка».

- Старшокласникам з неповних сімей характерним є коло професійних інтересів «Підприємництво та домашнєвство», «Спорт та військова справа».

- Обрані професійні інтереси старшокласників з неповних сімей, характеризуються безпосереднім спілкуванням з оточуючими.

- Старшокласники з неповних сімей виявляють професійні інтереси соціального типу, що може бути пов'язано з прагненням розширити соціальні контакти та побудувати нові соціальні відносини, які відрізнятимуться від тих що були присутні в їх сім'ях.

- Старшокласники з повних сімей віддають перевагу професійним інтересам, що базуються на «точних науках».

- Обрані професійні інтереси старшокласників з повних сімей, відповідають сучасному науковому та технічному прогресу.

- Професійне самовизначення старшокласників з неповних сімей базується на професіях типу «Людина - Людина», а старшокласників з повних сімей «Людина – Техніка».

- Отримані результати за методиками Диференціально-діагностичним опитувальником (ДДО) Є.О.Клімова та методикою А.Є.Голомштока «Карта інтересів» в модифікації Г.Резапкіної співпадають.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева Т. В. Психология современной семьи : монография / Т. В. Андреева – СПб. : Речь, 2005. – 436
2. Бодров В.А. Психологические исследования проблемы профессионализации личности // Психологические исследования проблемы формирования личности профессионала / Под ред. В.А.Бодрова. – М.: 1991. – С. 3 – 26
3. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – М. :Просвещение, 1968. – 293 с
4. Божович Л.И. Проблемы формирования личности. – 2-е изд., стереотип. / под ред. Д. И. Фельдштейна. – М.: Изд-во Ин-т практ. психологии; Воронеж: МОДЭК, 1997
5. Борисова Е.М. Профессиональное самоопределение: Личностный аспект: Автореф. дис. на соиск. уч.ст.к.псих.н. – М.: 1995.
6. Браун-Гальковська М. Домашня психологія : Подружжя. Діти. Родина (2-е вид., випр., допов) / М. Браун-Гальковська; пер. з пол. З. Городенчук. – Львів : Свічадо, 2005. – 219 с.
7. Васютинський В. О. Владно-підвладні аспекти статево-рольової і гендерної взаємодії / В. О. Васютинський // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 6. – С. 6–16.
8. Верзинин С.И. Основы принятия решения о профессиональном выборе. Дисс...д-ра пед. наук: – М.: 1997
9. Возрастные особенности младших подростков / под ред. Д. Б. Эльконина. М., 1967
10. Войтко В. І. Етика сімейного життя, сімейних відносин / В. І. Войтко. – К.: 1981р. – 70 с
11. Волков Б. С. Основы профессиональной ориентации. – М. : Академический Проект, 2007. – 333 с.

12. Выготский Л.С. Педология подростка: проблема возраста // в кн.: Собрание сочинений, Т.№4. М., 1984
13. Выготский, Л. С. Собрание сочинений [Текст] : В 6 т. Т. 4. Детская психология / Л. С. Выготский. – М. : Педагогика, 1984. – 432 с
14. Гинзбург М. Р. Психологическое содержание личностного самоопределения// Вопросы психологии. 1994. № 3. С. 43–52.
15. Гридковець Л. Психологічні основи подружньої гармонії: практ. рекомендації / Л. Гридковець. – Київ: Для будущих мам, 2007. – 22 с.
16. Гридковець Л. Світ подружнього життя: навч.-практ. посібник / Л. Гридковець. – Київ, 2004. – 96 с.
17. Дрогунова Т.В. Проблема конфликта в подростковом возрасте// Вопросы психологии, 1972. №2. С. 25-33.
18. Журавлева Н. А. Динамика ценностных ориентаций молодежи в условиях социальноэкономических изменений / Н. А. Журавлева // Психологический журнал. – 2006. – том 27. – № 1. – С. 35 – 44
19. Зеер Э.Ф. Психология профессий: учебное пособие для студентов вузов. 2-е изд., перераб., доп. – М.: 2003.
20. Зуев К. Б. Исследования семьи в психологии под влиянием различных гуманитарных наук / К. Б. Зуев //Психологические науки. Выпуск №3-2013 <http://www.onlinescience.ru/m/products/psihology/gid517/pg0>
21. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. – СПб. : Питер, 2002. – 512 с
22. Ильин Е.П. Эмоции и чувства / Е.П.Ильин. – СПб.: Лидер, 2011. – 784с
23. Касаткина Н.Э. Теория и практика формирования профессионального самоопределения молодежи в условиях непрерывного образования: Дисс. докт. пед. наук. – М.: 1995
24. Климов Е. А. Как выбирать профессию. – М. : Просвещение, 1991. – 160 с.
25. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения. – М. : Академия, 2004. – 304 с.

26. Кон И.С. Психология ранней юности - М.: Просвещение, 1980. - 235с
- Зеер, Э. Ф. Профориентология: теория и практика [Текст] : учеб. пособие для высшей школы /Э. Ф. Зеер, А. М. Павлова, Н. О. Садовникова. – М. : Академический Проект, 2004. – 192 с
27. Кон И.С. Социология личности. – М., 1976
28. Ксенофонтова Е. Г. Исследование локализации контроля личности – новая версия методики «Уровень субъективного контроля» // Психологический журнал. – 1999. – № 2. – С. 43–51
29. Кудрявеев Т.В., Шегурова В.Ю. Психологический анализ динамики профессионального самоопределения личности // Вопросы психологии. – 1983. – № 2.
30. Кулагина И.Ю. Возрастная психология: развитие ребенка от рождения до 17 лет / Ун-т Рос. акад. образования. – 5-е изд. – М.: Изд-во УРАО, 1999
31. Кулакова, А. Б. Психологический аспект мотивации учебной деятельности обучающихся в образовательном процессе [Текст] / А. Б. Кулакова, Д. В. Розонтова // Проблемы и перспективы современной науки: сб. материалов I Междунар. науч. конф., г. Ставрополь, 13 апреля 2014 года. –Ставрополь, 2014. – С. 113–117
32. Леонидова, Г. В. Научно-образовательный центр как основа профильного обучения в системе экономического образования в регионе [Текст] / Г. В. Леонидова, О. Н. Политова // Экономические и социальные перемены в регионе: факты, тенденции, прогноз. – 2004. – Вып. 25. – С. 64–65.].
33. Маслоу А. Мотивация и личность. — СПб.: Питер, 2008.
34. Мельник М. Ю. Особливості профорієнтаційної роботи з обдарованими старшокласниками у загальноосвітніх навчальних закладах / М. Ю. Мельник // Освіта та розвиток обдарованої особистості. - 2013. - № 7. - С. 47-48. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2013_7_12.

35. Молода сім'я: проблеми та умови її становлення /За ред. А. Й. Капської. – К.: ДЦССМ, 2003. – 184 с.
36. Немов Р. С. Психология. М.: Владос, 1997. 651 с
37. Педагогическая психология: Учебное пособие / Под ред. И. Ю. Кулагиной. — М.: ТЦ Сфера, 2008
38. Пиаже Ж. Эволюция интеллекта в подростковом и юношеском возрасте// Психологическая наука и образование. – 1997. – № 4
39. Пирог Г. В. Професійне самовизначення старшокласників, які опинились у складних життєвих обставинах: діагностична та корекційно-розвивальна робота / Г. В. Пирог, Д. С. Коробко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». – Випуск 2. Том 2. – Херсон, 2018. – С. 66-71.
40. Пирог Г. Психологічні особливості професійного вибору старшокласників установ інтернатного типу / Г. Пирог, Д. Коробко // Особистісне зростання: теорія і практика. Збірник наукових праць за матеріалами III-ї Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-практичної інтернет-конференції. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2018. – С. 118-121.
41. Пирог А. Возможности диагностического исследования особенностей субъективного переживания профессионального становления // SWorld Journal, Issue №13 (Yolnat PE, Minsk, 2017). – P. 80-85. – URL: <http://www.sworldjournal.com/e-journal/swj13.pdf>
42. Пирог Г. Теоретичний аналіз особливостей професійного самовизначення старшокласників, які знаходяться у складних життєвих обставинах / Г. Пирог, Д. Коробко // «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» : збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 2. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2017. – С. 21-25.
43. Пирог А. Основные проблемы совершенствования профориентационной работы школьных психологов в системе последипломного образования / А. Пирог // Вісник післядипломної освіти :

зб. наук. праць – Вип. 7. / Ред. кол. : В.В.Олійник (гол.ред.) та ін. – К. : Геопринт, 2008. – С. 209-216.

44. Пирог А. Профориентация и профотбор : Учебно-методическое пособие для школьных психологов, классных руководителей – слушателей курсов повышения квалификации в системе последипломного образования и студентов специальности «Психология» / А. Пирог. – Севастополь : Рибэст, 2008. – 131 с.

45. Пономарев А. П. Развитие семьи и брачно–семейных отношений на Украине / А. П. Пономарев. – К. : Наук. Думка, 1989. – 320 с.

46. Пряжников Н. С. Профессиональное самоопределение: теория и практика : учеб. пособие / Н. С. Пряжников. – М. : Академия, 2008. – 117 с.

47. Пряжникова Е. Ю., Пряжников Н. С. Профориентация: Учебное пособие для студ. высш. учеб.заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2005.

48. Разварина, И.Н. Семья как социальный институт развития личности ребенка в подростковом и юношеском возрасте [Текст] / И.Н. Разварина, Н.А. Кондакова // Проблемы развития территории. – 2014. – № 6.

49. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека. — М.: Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1994. — 480 с.

50. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М., 2000. – 328 с

51. Сергиенко Е. А. Системно-субъектный подход: обоснование и перспектива / Е.А. Сергиенко // Психологический журнал. – 2011. – Т.32. – № 1. – С. 120 – 132

52. Смелзер Н. Социализация: основные проблемы и направления исследований // Социальная психология: Хрестоматия: Учебное пособие для студентов вузов / Сост. Е. П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая. — М: Аспект Пресс, 2003. — С. 327-349.

53. Таланова, С. И. Особенности профессионального самоопределения старшеклассников / С. И. Таланова // Теория и практика

образования в современном мире : материалы Междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, февраль 2012 г.). – СПб. : Реноме, 2012. – С. 226–228

54. Трудные судьбы подростков - кто виноват? М. :Юрид.лит.,1991.- 336 с

55. Фельдштейн, Д. И. Личностное развитие растущих людей в условиях социально-экономического кризиса / Д. И. Фельдштейн. – М. : Наука, 1994

56. Франкл В. Воля к смыслу. Пер. с англ. — М.: Апрель-пресс-Эксмо-пресс, 2000

57. Харчев А. Г. Быт и семья в социалистическом обществе / Анатолий Георгиевич Харчев. – Л.: Знание, 1968. – 193 с.

58. Чернявская А. П. Психологическое консультирование по профессиональной ориентации. – М. : ВЛАДОС – ПРЕСС, 2001. – 96 с.

59. Шнейдер Л. Б. Психология семейных отношений / Л. Б.. Шнейдер. – М., 2000. – 502 с.

60. Эльконин Д. Б. Психология развития человека. — М.: Аспект Пресс, 2001. — 460 с

61. Ясперс К. Введение в философию / Пер. и ред. А. А. Михайлова. — Мн.: Пропилеи, 2000.

62. Allport, Gordon: Pattern and Growth in Personality; Harcourt College Pub., ISBN 0-03-010810-1

63. Charlotte Bühler: Selbstdarstellung (Self-portrait). In: Ludwig Pongratz et al. (Eds.): Psychologie in Selbstdarstellungen (Psychology in self-portraits). Vol 1. Huber, Bern etc. 1972, ISBN 3-456-30433-1, pp. 9–42.

64. May R. The Meaning of Anxiety. — N.Y. : Pocket Books, 1977

65. Roe A. Early determinants of vocational choice // Journal of counseling psychology. 1957. Vol. 4. P. 212–21

66. The Psychology of the modern teenager / Под ред. D.I. Felidshteyna. М.: Pedagogika,1987. 240 s.